

Od niekam k nikam, alebo od nikam k niekam?

Stanislav Hvozdiák

Nič nové pod slnkom ak povieme od niekam k nikam a naopak. Už Adam a Eva, keď prekročili svoje kompetencie v raji, museli odísť. Od niekam k nikam. Aby v pote tváre tvorili možnosť od nikam k niekam. Legenda o Sifyfovi zachycuje aké problematické to niekedy bolo. Vždy, keď prekračujeme svoje kompetencie chystáme si cestu od niekam k nikam.

Nikto nemá kompetenciu narúšať to čo je prirodzené u človeka. Aj v súčasnosti sa mení právne vedomie ľudí. Stratilo sa v ňom vedomie prirodzeného zákona a mravného zákona. Ostáva iba paragraf pozitívneho zákona. Nie je to nič nové. Biblický príbeh o Jonášovi hovorí o ľude v Ninive, ktorý nevie rozlíšiť pravicu od ľavice. Preto Hospodin tam posielal Jonáša. Ale Jonáš uteká od Hospodina. Stráca sa mu vedomie nadprirodzeného a mravného vedomia. Uteká pod zákony, ako ich ustanovili ľudia. Uteká spod zákona Božieho.

Psychológ a psychoterapeut Thomas Moore, v knihe Temná noc duše, píše, že tento útek sa opakuje v aj v osobnej histórii ľudí dnešných čias. Jonáša zhltnie veľryba, potom čo sám poradí námorníkom, aby ho vyhodili z lode na rozbúrenom mori, pretože ono sa búri pre Jonášov útek spod Božích zákonov iba pod ľudské zákony. Ocitne sa vo vlnách a more sa upokojuje. Zhltnie ho veľká ryba a v nej si Jonáš uvedomí, že tu zákony ľudí neplatia. Keď už nič nezmože, uvedomuje si prirodzený a mravný zákon v sebe. Potom ako ho veľryba a more vyvrhnú na breh, ide s bázňou k Bohu k ľudu v Ninive. Vyzýva ich, aby sa navrátili iba spod svojich zákonov a vlastného mylného vedomia svojej všekompetencie, čím dnes trpí západná Európa, pod zákony Božie. Aby svoje právo tvorili s obnoveným vedomím vzťahu k prirodzenému a mravnému zákonu v nás. K zmyslu pre nadprirodzené. Ako ďaleko tento útek spod Božích zákonov do zákonov iba ľudských Západ uskutočnil, ukazuje kanadský zákon legalizujúci pohlavné spolužitie človeka a zvieratá. Ale sú tu aj skryté zámyery Istanbulskeho dohovoru.

V encyklike Veritatis splendor Ján Pavol II, označil zákon v nás ako svedomie. Hneď druhým textom po texte o Jonášovi v Biblii je kniha Micheáš. Uvádza sa, že Micheáš ako prorok bojuje proti svojvôli boháčov, profesionálnych prorokov, nezodpovedným kňazom a zmechanizovanému náboženskému kultu. Pritom títo hovoria, nič sa nám nemôže stať, nie sme ľuďom Hospodinovým? Nuž nie každý kto mi hovorí Pane, Pane vojde do kráľovstva nebeského, čítame v Evanjeliu Ježiša Krista. Pohromy, ktoré prichádzajú na takýchto ľudí sú veľké. Ak by sme sa v ktorejkoľvek spoločnosti opýtali nech dvihne ruku ten kto urobil nejaké dobro. Dvihli by sa všetky ruky. Ale ak by sme sa opýtali nech dvihne ruku ten, kto nikdy neklamal, žiadna ruka by sa nedvihla. A predsa ak si toto uvedomíme, je to obnova kompetencie rozlišovať medzi dobrým a zlým. Prozreteľnosť dopĺňa v nás to čo naším kompetenciám bude vždy chýbať. Obeta kríža a naše vykúpenie. Hlbšie a hlbšie objavovanie prirodzeného a mravného zákona v nás.

Vždy vtedy, keď zaujímame stanoviská k našim vlastnostiam, skutkom, myšlienkam, niečo potrebujeme v osobnom živote napraviť, zmeniť, či rozvinúť, pracujeme mentálne so sebou, rozvíjame v sebe našu osobnosť. A tým aj duchovnosť, ako na to upozorňuje napríklad V. E. Frankl, alebo slovenský filozof Letz. A to je cesta od nikam k niekam.

Dnes prebieha zápas, či sme stvorení iba sociálnou štruktúrou, sociálnym prostredím, iba vonkajšími, hmotnými činiteľmi, ktoré môžeme vidieť, merať, alebo sme stvorení aj duchovnými činiteľmi, na obraz Boží. To znamená, že spolutvoríme aj svoje duchovno. Aby sme boli ochotní svoje kompetencie otvoriť pre doplnenie náboženskou, kresťanskou skúsenosťou. To znamená, že naše zámery, práca, konečné rozhodnutia nie sú určené iba praktickými cieľmi, pragmatickou účelnosťou, ale, že sa oni majú stretávať s existenciou, hodnotami a zmyslom života, čo predpokladá uznanie duchovna v nás a nadprirodzeného.

Teda syntézu tej skutočnosti, ktorú môžeme merať, je spojená s konkrétnom, s tou skutočnosťou ktorá má duchovnú povahu. Je dostupná vierou, nádejou, láskou, vyjadriteľná obrazne, metaforou. Hovoria o nej biblické príbehy. Je súčasťou kontemplácie, to znamená našou kompetenciou pokúšať sa to ideálne dobro Božie, ako len vieme, prenášať do podmienok pozemského života. Preto pápež sv. Ján Pavol II. píše o napätí medzi skutočnosťami partikulárnymi a univerzálnymi. Že toto je súčasť ľudského bytia.

Napätie medzi partikulárnym a univerzálnym má význam. Bráni aby seba objektivizácia nebola iba v kategóriách materiálnych, hmotných, ale aby toto bolo prepojené s univerzálnymi hodnotami a významami. A toto nie je abstraktný proces. Sv. Ján Pavol II. ho postihuje ako súčasť spoločnej povahy človeka cítiť sa spolu s inými. Najprv ako člen rodiny ale aj v prepájaní na ďalšie skupiny širšieho prostredia v práci, sociálnom živote a nakoniec ešte širšia spoločnosť etnicko-kultúrna, ktorá nie je náhodou označená ako národ.

Metaforické označenie ako otčina, poukazuje vlastne na dimenziu rodiny. Aj v národe prebieha napätie medzi partikulárnym a univerzálnym. V tejto súvislosti treba hovoriť o patriotizme, ako láske k vlastnej otčine. Patriot nikdy dobro vlastného národa nechce platiť cenou iného národa. Nejde pod horizont Boha, píše pápež. Ak sa tak stane treba hovoriť o antinárode. Opakom patriotizmu je podľa pápeža nacionalizmus. Zvlášť v jeho radikálnych podobách môže spôsobiť totalitarizmus.

Napätie medzi partikulárnym a univerzálnym by malo mať podobu rovnovážnu. Tak ako v biblickom príbehu o Jonášovi Ninivčania stratili kontakt s univerzálnym, nakoniec deformovali aj toto partikulárne. Tak ako západná Európa stratila kontakt s univerzálnym, deformuje partikulárne. Deformuje jeho sociálne podoby, manželstvo, rodinu, náboženský život, vlastníctvo a ďalšie kultúrne formy. Teda ide od niekam k nikam. Mení sa pozícia človeka ako subjektu vo vývoji. Stáva sa iba predmetom, nie aj podmetom.

Sprievodnými javmi je iluzórne hľadanie „bezchybného“ človeka. Namiesto hľadania ľudí dobrej vôle. Namiesto podporovania a oceňovania vývinu ľudí, snahami o to rozvíjať svoju osobnosť dobrom.

Nanucuje sa fikcia mravne neutrálneho poznatku. Vo verejnom živote pribúda nadmerná výmena verejných činiteľov. Padajú vlády v rýchlom slede. Média obviňujú a nepomáhajú divákovi aby bol kvalifikovanejší v riešení problému. Chcú ovplyvniť iba jeho náladu. Ba pozorujeme politikov, ktorých si vieme predstaviť na tribúnach radikálnych revolúcií, ako s uspokojením pozorujú ako sa sociálne masovo popravujú „nedokonali“, nezodpovedajúci mieram partikularizmu rodiacej sa meštiackej spoločnosti. Tá sa už nevie angažovať pre človeka, ľudí, ale schováva sa za fikcie.

Ďalším sprievodným znakom tohto prepadania sa do meštiactva je nadmerný nárast právnych sporov. Chýbanie elementárnej dobrej vôle pri zrejmych občianskych vzťahoch. Poznám prípad, kedy istá majetnícky sa správajúca majiteľka chaty, odmietala opakovane, susedovi zaviesť elektriku, iba z dôvodu, že by bolo možno treba odstrihnúť nejaký konár starej jablone, ktorá konármi bola dva metre mimo jej záhrady. To je príklad zbožštenia stromu. Strom ako modla, fikcia práva, bez kontroly moci. Neuveriteľné, ale skutočné. Fikcia práva v ktorom chýba zmysel pre prirodzený zákon a mravný zákon. Nekonečné spory o „ medzu“ to je cesta od niekam k nikam. Vyčerpávajúca, plná fikcií, ktoré bránia vzťahom medzi ľuďmi. Je to útek spod zákona Božieho pod zákony iba ľudské.

To je Sisyfos, ktorý tlačí kameň ľudskej trúfalosti, ktorý sa opätovne zrúti na úpätie márnosti. Prosme za Jonášov, ktorých Slovensko a doba potrebuje.